

Homoseksualiteit *en* homoseksuele relaties

Beknopte toelichting

*uitgave onder verantwoordelijkheid
van de generale synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland 2016-2017*

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Homoseksualiteit en homoseksuele relaties

Beknopte toelichting

Waarom de Christelijke Gereformeerde Kerken ondanks vijftien
revisieverzoeken blijven bij hun uitspraak van 2013

uitgave onder verantwoordelijkheid van de generale synode
van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
2016-2017

Productie: Buijten & Schipperheijn

© 2017 Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Inhoud

Deel 1: Veelgestelde vragen	7
1. Wat is een revisieverzoek?	7
2. Hoeveel revisieverzoeken lagen er op de tafel van de synodevergadering van 2016? Wat is daarmee gebeurd?	7
3. Welke punten stonden er in de revisieverzoeken?	8
4. Hoe heeft de synode van 2016 op deze punten gereageerd?	8
5. Welke antwoorden heeft de synode per onderdeel gegeven?	9
6. Kunnen we geen verschil maken tussen zonde en gebrokenheid? Als homoseksualiteit bij gebrokenheid hoort, zouden we dan het avondmaal niet voor homoseksuele stellen kunnen openstellen?	14
7. Sturen we mensen op deze manier niet de kerk uit? Wat moet de wereld niet over ons denken?	14
8. Welke pastorale weg wijst het rapport van de synode als iemand besluit om uit te komen voor zijn eigen seksuele gerichtheid? Wat kunnen we als kerken doen om zorgvuldig met onze homoseksuele broeders en zusters om te gaan?	15
9. Wat was ook alweer precies de aanleiding voor de synode uitspraak over homoseksualiteit en homoseksuele relaties?	15
Deel 2: Samenvatting rapport over revisieverzoeken	17
Kerkelijke uitspraak	18
Revisieverzoeken	19
1. Schriftgegevens	20
2. Hermeneutiek en culturele afstand	25
3. Relaties in liefde en trouw	27
4. De gave van onthouding	30
5. Neurobiologische aspecten	31
6. Tucht	32
7. Relatie kerkverband en plaatselijke gemeente	35
8. Leeruitspraak	38
Over het vervolg: hoe gaan we als kerken verder?	38
Taakgroep	40

Ten geleide

In 2013 namen de Christelijke Gereformeerde Kerken een besluit over homoseksualiteit en homoseksuele relaties. Verscheidene kerken vroegen een revisie van dat besluit aan. De generale synode 2016-2017 is echter gebleven bij het oorspronkelijke besluit.

Omdat dit besluit vragen oproept in de kerken, heeft de synode een taakgroep ingesteld die het gesprek over dit onderwerp moet begeleiden. Een van de opdrachten van deze taakgroep was het samenstellen van een brochure.

De brochure die voor u ligt, wil beknopt aangeven waarom de synode niet is overgegaan tot een herziening. De besluittekst zelf en het rapport dat daarbij hoort, kunt u vinden op www.cgk.nl/project/rapporten/

Het eerste deel van deze brochure bevat veel-gestelde vragen met korte antwoorden. Het tweede deel is een beknopte samenvatting van het rapport van de generale synode van 2016-2017, dat geschreven is in antwoord op verzoeken de uitspraak van 2013 te herzien.

Deze brochure vormt een uitnodiging verder te lezen in de rapporten. U kunt middels de verwijzingen gericht zoeken naar passages die u relevant vindt.

De taakgroep hoopt dat deze brochure het gesprek in de kerken zal dienen, en inzicht zal geven waarom de laatstgehouden synode is gebleven bij de uitspraak van 2013. Ook spreekt de taakgroep de hoop uit dat deze brochure dienstbaar zal zijn aan de onderlinge opbouw binnen de kerken, en aan de pastorale omgang met onze homoseksuele broeders en zusters.

ds. C. Westerink (voorzitter)
mw.dr.s. P.D. Baarda, Zeist
drs. A. Heijstek, Veenendaal
drs. J.M.J. Kieviet

drs. A.Th. van Olst
dr. J.W. van Pelt
drs. S.P. Roosendaal
dr. D. J. Steensma

DEEL 1

Veelgestelde vragen

Soms komen er in de kerk vragen op die je niet in een paar zinnen kunt beantwoorden. Aan een vraag kunnen zoveel haken en ogen zitten dat je er met meerdere mensen op moet studeren. Een voorbeeld van zo'n onderwerp is de vraag hoe wij in onze kerken omgaan met homoseksualiteit en homoseksuele relaties.

In 2013 heeft de breedste vergadering van onze kerken (dat is een afvaardiging van predikanten/ouderlingen/diakenen) zich uitgesproken over dit onderwerp. Het rapport dat over homoseksualiteit en homoseksuele relaties werd aangenomen ging daarna de kerken in. De kerkenraden hebben het rapport gelezen en hadden de mogelijkheid om een *revisieverzoek* in te dienen. Over die revisieverzoeken heeft de synode van 2016 gesproken en een besluit genomen.

1. Wat is een revisieverzoek?

Een revisieverzoek is een brief van een kerkenraad of belijdend gemeentelid aan de synode. In die brief verzoekt de kerkenraad (of het gemeentelid) de synode om een (bepaald deel van een) besluit opnieuw te bekijken. De schrijver van het revisieverzoek heeft de overtuiging dat de synode een belangrijk punt niet goed heeft meegenomen in het besluit.

2. Hoeveel revisieverzoeken lagen er op de tafel van de synodevergadering van 2016? Wat is daar mee gebeurd?

In 2016 lagen er vijftien revisieverzoeken op de tafel van de synode. Een commissie uit de synode heeft die verzoeken nauwkeurig bestudeerd. Hun taak was om na te gaan of er argumenten in de revisieverzoeken stonden die nog niet of onvoldoende waren gewogen. Deze commissie heeft de conclusie getrokken dat er in de revisieverzoeken geen redenen zijn aangevoerd die om een herziening

van het besluit vroegen. De synode heeft daarop besloten om de uitspraak van de synode van 2013 niet aan te passen.

3. Welke punten stonden er in de revisieverzoeken?

Als je de revisieverzoeken leest, vind je acht grote groepen van vragen die in bijna elk revisieverzoek terug te vinden zijn. Die acht punten zijn:

- 1) Over de Bijbelteksten
Moet er geen ruimte zijn voor een andere uitleg van de Bijbel?
- 2) Over de uitleg van de Bijbel en het verschil in cultuur (toen en nu)
Wij leven in een andere tijd. Klopt de 'doorvertaling' naar onze tijd wel?
- 3) Over relaties 'in liefde en trouw'
Als twee mensen van elkaar houden, kun je dat dan wel verbieden?
- 4) Over de 'gave van onthouding'
Als mensen zich niet van seks kunnen onthouden, moet je dat dan van hen vragen?
- 5) Over de neurobiologische aspecten van homoseksualiteit
Je kiest niet voor homoseksualiteit. Moeten we homoseksueel gedrag dan veroordelen?
- 6) Over de tucht
Moeten we mensen die in een homoseksuele relatie leven van het avondmaal weren?
- 7) Over de relatie met het kerkverband en de plaatselijke gemeente
Mag een synode wel zo'n belangrijk besluit nemen voor een plaatselijke kerk die anders denkt?
- 8) Over het doen van een leeruitspraak
Als je zegt dat het leven in een homoseksuele relatie 'zonde' is, zeg je dan niet veel meer dan onze belijdenissen zeggen?

4. Hoe heeft de synode van 2016 op deze punten gereageerd?

In het rapport dat de synode van 2016 heeft goedgekeurd kun je lezen dat er veel begrip is voor de vragen die gesteld zijn. De synode-

vergadering bestaat uit afgevaardigden die van nabij meemaken hoe er geworsteld wordt met de vragen over homoseksualiteit. De vragen waarmee broeders en zusters kunnen rondlopen, laten niemand koud. Goede geestelijke leiding is van levensbelang voor de kerken. Daarom heeft de synode geprobeerd om zo zorgvuldig mogelijk antwoord te geven op de vragen die gesteld zijn.

5. Welke antwoorden heeft de synode per onderdeel gegeven?

Voor een volledig antwoord op deze vraag verwijzen we graag naar het rapport. Via de inhoudsopgave kun je de vragen en antwoorden gemakkelijk terugvinden. Het is belangrijk om verder te lezen als je over een bepaald antwoord twijfelt.

Om je een klein overzicht te geven beantwoorden we hieronder kort de belangrijkste vragen.

- 1) Klopt de Bijbelse onderbouwing van het synoderapport uit 2013?

De synode heeft niet alleen gekeken naar een kleine groep Bijbelteksten die over homoseksuele handelingen gaan. Er is geprobeerd de grote lijnen van de Bijbel op het spoor te komen. Zo voorkom je dat je de teksten buiten het geheel van de Bijbel om leest. Homoseksualiteit vindt zijn plek binnen Gods (grotere) plan.

- a. De Bijbel begint met te vertellen over een goede schepping
- b. De zondeval maakte ook in de seksualiteit veel kapot. Homoseksualiteit is een gevolg van de gebrokenheid van de schepping.
- c. De Heere gaf het huwelijk, waarbinnen de gave van seksualiteit beleefd mag worden.
- d. God maakte in Jezus Christus een nieuwe schepping. Het leven door Hem zet ook de seksualiteit in een nieuw kader van de verlossing in Hem. Het belangrijkste is niet of je hetero- of homoseksueel bent, maar of je mag weten dat je het eigendom van Christus bent.
- e. Wie dat gelooft, zal door de Heilige Geest vernieuwd worden. Bij die vernieuwing hoort ook de strijd tegen zondige verlangens.

Seksualiteit is een scheppingsgave, die alleen past binnen het huwelijksverbond van man en vrouw. In dat licht is het niet vreemd dat de Bijbel negatief over homoseksuele uitingen spreekt. Tegelijk staat de mens (ook met zijn seksualiteit) onder de belofte van de vernieuwing door de Heilige Geest. Wie deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf zoals Hij rein is (1 Johannes 3: 3).

De manier waarop je 'een losse Bijbeltekst' weegt komt niet in mindering op de grote lijn die ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties duidelijk wordt.

2) Kun je door de cultuurverschillen tussen de Bijbeltijd en nu wel tot een besluit komen?

Ja, dat kan. De synode is zich er van bewust dat de verschillen groot zijn. Je kunt niet zomaar Bijbelteksten plakken op een bepaalde situatie. De synode heeft daarom ook geformuleerd waarom het besluit rondom homoseksuele relaties zo lastig in onze cultuur past. Gaat het in de Bijbel over de homoseksuele omgang zoals wij die vandaag kennen? Wist Paulus wel wat een homoseksuele gerichtheid is? Op die vragen is een antwoord geformuleerd waarbij geluisterd is naar de Bijbeltekst zoals die in zijn tijd geklonken heeft. De synodecommissie heeft voor het verstaan van de Bijbeltekst haar uitgangspunt genomen in de gereformeerde leesregels voor de Bijbel¹. Door die leesregels toe te passen ontstaat een begaanbare brug tussen de tekst van toen en de situatie van nu.

- 1 De leesregels van de gereformeerde hermeneutiek zijn ontleend aan het rapport 'Vrouw en ambt' dat door de synode van 1998 is aanvaard. Deze leesregels zijn:
 - a. De Bijbel is het Woord van God
 - b. De Heilige Geest is steeds weer nodig om het Woord te verstaan
 - c. De Bijbel is haar eigen uitlegster (vergelijk teksten met elkaar en luister naar het geheel)
 - d. De Bijbel heeft een hart en een omtrek (sommige teksten raken heel direct Gods openbaring)
 - e. De boodschap van de Bijbel is tijdbetrokken (dus niet tijdgebonden)
 - f. De Bijbeltekst vraagt een uitleg die rekening houdt met het geheel van wat Gods heilsgeschiedenis zegt
 - g. Je moet rekening houden met de vorm waarin de tekst naar ons toekomt (een wetstekst uit Leviticus heeft een andere bedoeling dan een gebed uit het Psalmbboek)

- 3) Als twee mensen (van hetzelfde geslacht) elkaar in trouw liefhebben, is dat niet goed?

Love is not a crime. Zegt de Heere Jezus Zelf niet dat het liefdegebod bovenaan staat? Als twee mensen van hetzelfde geslacht elkaar liefhebben, moet daar geen ruimte voor zijn?

Als de Bijbel het over liefde heeft, dan gaat het om meer dan romantische liefde. Liefde heeft in de Bijbel betrekking op de redding van zondaren. Jezus Christus kwam naar de aarde om ons te laten zien wat liefde is. Om ons te redden gaf Hij Zijn leven uit liefde voor die zondaren. De redding door Jezus vraagt om een leven van navolging in de liefde. Als je door het werk van Christus God liefhebt, zul je ook willen doen wat Hij van je vraagt. Gered worden is meer dan 'je gelukkig voelen'. De vraag is dus: wat vraagt de navolging van Jezus in de omgang met onze seksualiteit en alle gevoelens die daarbij horen?

Als de Heere Jezus het liefdegebod het belangrijkste noemt, verdwijnen de andere geboden daarmee niet opeens uit het zicht. Integendeel, juist als je van Jezus houdt, wil je Gods geboden doen. De seksuele gemeenschap wordt in de Bijbel binnen het huwelijksverbond tussen één man en één vrouw geplaatst. Dat huwelijksverbond vormt het veilige kader voor de beleving van seksualiteit. De geboden die je met betrekking tot dat huwelijksverbond vindt, willen je juist beschermen. Juist die geboden en grenzen horen bij het liefdesgebod dat Jezus noemt.

De seksuele liefde van man en vrouw moeten we niet verwarren met vriendschap. Natuurlijk kunnen twee mensen van hetzelfde geslacht sterk met elkaar bevriend zijn. Maar vriendschap verschilt van een intieme relatie van liefde en trouw.

- 4) Kunnen we van iedereen onthouding vragen, ook als iemand dat niet kan opbrengen?

In het rapport kun je lezen dat synodeleden bewogen zijn met de moeite die homoseksuele broeders en zusters ervaren in de worsteling met hun seksuele gerichtheid. Om zomaar een term als 'gave

van onthouding' te gebruiken voor deze worsteling doet geen recht aan de vragen waarmee onze broeders en zusters zitten. Ook heeft de synode aandacht voor het ontwikkelingsproces in het leven van mensen. Een jongere van veertien jaar die zich nog maar net bewust is geworden van zijn/haar homoseksuele gerichtheid heeft andere vragen dan iemand die al door veel vragen is heengegaan. Toch is de strijd niet minder heftig. De synode sprak opnieuw uit dat kerken(raden) begrip moeten hebben voor de worsteling van deze broeders en zusters. Die ontferming mag niet stoppen bij de grens van de zonde. Mensen kunnen in zonde vallen en juist dan hebben we elkaars steun zo nodig.

Omdat we het Woord van God zo verstaan dat er onthouding wordt gevraagd van homoseksuele broeders en zusters, geeft ons dat de verantwoordelijkheid als gemeente(n) om hen te steunen waar we kunnen in deze (soms) heftige strijd. Een open en eerlijk gesprek over homoseksualiteit in de gemeente kan daarbij behulpzaam zijn.

- 5) Moet je gedrag veroordelen dat misschien onvermijdelijk is? (neurobiologische factoren)

Het antwoord op deze vraag hangt af van de manier waarop je kijkt naar de rol van biologische en omgevingsfactoren. Kort gezegd: is een homoseksuele gerichtheid afhankelijk van je DNA of vormt het zich in je ontwikkeling? In het rapport van de synode vind je een (genuanceerd) antwoord waarin geprobeerd wordt om recht te doen aan het geheel van het mens zijn. Het belangrijkste bij een antwoord op deze vraag is dat de synode tot de overtuiging is gekomen dat een mens verantwoordelijk blijft voor zijn gedrag. Dat geldt ten opzichte van elkaar, maar het geldt zeker ook ten opzichte van de Heere. In de christelijke gemeente staan we dan ook niet allereerst klaar om elkaar te veroordelen op bepaald gedrag, maar om elkaar te steunen in de weg achter Jezus Christus aan.

- 6) Waarom moet er in het rapport uit 2013 over tucht gesproken worden?

Is het wel eerlijk om iets over de tucht te zeggen in het synodebesluit? Dat doen we toch ook niet over veel andere zonden, zoals de verering van de geldgod in onze tijd? Klopt, daar zit iets dubbels in. De synode wijst de weg van kerkelijk vermaan als iemand volhardt in een seksuele zonde. Niet voor elk onderwerp wordt een studiec commissie ingesteld. Wel moet je zeggen dat tucht voor elke verharding in de zonde geldt. Daarom wilde de synode voorzichtig spreken. Maar toch kon en wilde ze er niet aan voorbijgaan. Tucht-oefening is een noodrem als iemand zich alsmaar bij God vandaan blijft bewegen. Ze is niet bedoeld als een stok om mee te slaan, maar als een staf om de goede weg te wijzen.

- 7) Wordt een plaatselijke gemeente niet te veel vrijheid ontnomen door dit besluit?

De synode bepaalt niet de route die een kerkenraad op het pad van pastoraat moet gaan. De kerkenraad geeft zelf vorm aan het herderlijk opzicht. Als je als kerken met elkaar hebt vastgesteld dat een bepaalde levenspraktijk zonde is, dan spreek je in het kader van het pastoraat ook over vermaan. Als broeders en zusters – ondanks vermaningen – blijven volharden in een zondige levenswandel, is de kerkenraad geroepen tot tucht-oefening. Daarmee wil hij een zondaar behouden van zijn verkeerde weg. We gaan ervan uit dat ambtsdragers daar altijd voorzichtig mee om zullen gaan. Wieervaart er geen verlegenheid in deze moeilijke situaties?

- 8) Is dit een leeruitspraak?

Nee, de uitspraak van de synode staat niet op het niveau van de Bijbel of de belijdenisgeschriften. In deze uitspraak over homoseksualiteit en homoseksuele relaties gaat het over de manier waarop we Jezus Christus mogen navolgen. Als je na toetsing het Bijbels getuigenis hebt uitgeluisterd, wil je natuurlijk als kerken in dat spoor verdergaan. In principe wordt een besluit van de generale synode voor vast en bondig gehouden. Dat betekent niet dat we er vanaf nu niet meer over spreken. De synode heeft zich gerealiseerd dat in veel kerken het gesprek nog op gang moet

komen. Daarom is er een taakgroep benoemd die met de kerken in gesprek wil gaan.

6. Kunnen we geen verschil maken tussen zonde en gebrokenheid? Als homoseksualiteit bij gebrokenheid hoort, zouden we dan het avondmaal niet voor homoseksuele stellen kunnen openstellen?

Er is inderdaad een verschil tussen zonde en gebrokenheid. Iemand met een homoseksuele gerichtheid, kun je daar niet op een of andere manier ‘de schuld’ van geven. Zonder dat we precies willen verklaren waar een homoseksuele gerichtheid vandaan komt, heeft de synode wel uitgesproken dat je verantwoordelijk bent voor wat je met je gevoelens doet. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor een heteroseksueel die omgang zou willen hebben met een andere vrouw dan zijn eigen vrouw. Ook dat verlangen zou je kunnen rekenen tot gebrokenheid. Soms kan de drang op seksueel terrein heel sterk zijn. Er is dan maar één weg: met die gebrokenheid tot de Heere te vluchten. Bij Hem is ook werkelijk kracht om een zondige praktijk te weerstaan. Die kracht verwachten we niet van onszelf maar van de Heilige Geest (zie Romeinen 8: 1-17).

7. Sturen we mensen op deze manier niet de kerk uit? Wat moet de wereld niet over ons denken?

De synode hoopt met dit besluit dat de kerk juist een veiligere plek voor homoseksuele broeders en zusters wordt dan ze in het verleden was. Vandaar dat de synode van 2013 ook schuld heeft beleden tegenover gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid. We beseffen dat juist een zwijgen over of (onuitgesproken) veroordelen van homoseksuele broeders en zusters hun leven bij tijden heel zwaar gemaakt heeft. Openheid over de moeiten brengt erkenning mee die zij nodig hebben. Tegelijk beseft de synode dat dit besluit ook een scheidslijn trekt voor mensen die in een homoseksuele relatie willen (blijven) samenleven. Met name rond de gemeenschap van het heilig avondmaal wordt dan een

scheiding zichtbaar. Het besluit van de synode is een aanmoediging Jezus Christus na te volgen tot in elk deel van het leven.

8. Welke pastorale weg wijst het rapport van de synode als iemand besluit om uit te komen voor zijn eigen seksuele gerichtheid? Wat kunnen we als kerken doen om zorgvuldig met onze homoseksuele broeders en zusters om te gaan?

We beseffen dat elk mens die worstelt met een homoseksuele gerichtheid zijn of haar eigen verhaal heeft. Je hebt niets aan een uitspraak van de synode of aan een studierapport als je niet ook bereid bent om samen het smalle pad achter Jezus aan te gaan.

Wie naast zijn homoseksuele broeder of zuster wil staan, heeft een houding van ootmoed nodig. Deze ootmoed houdt verband met een besef van eigen tekortkomingen. Eveneens is een luisterhouding nodig. Luisteren zal vóór spreken moeten gaan.

Dat geldt ook voor de prediking in de kerk. In de prediking moet te horen zijn dat er eerst geluisterd is. Homoseksualiteit mag echter niet verzwegen worden. Evenmin mag homoseksuele omgang alleen genoemd worden in een ‘zondenlijstje’. Het onderwerp vraagt een fijngevoelige benadering.

Vriendschap kan eenzaamheid tegengaan. Hoewel vriendschap niet gelijk is aan een huwelijk, kan ze wel vormgeven aan liefdevolle verbondenheid. De kerk moet ervoor waken dat zij niet elke vriendschap ogenblikkelijk onder de verdenking van ongeordend seksueel verkeer stelt. Voor iedereen geldt: wie denkt te staan, laat hij ervoor oppassen dat hij niet valt.

9. Wat was ook alweer precies de aanleiding voor de synode uitspraak over homoseksualiteit en homoseksuele relaties?

In 2003 kwam dit onderwerp – naar aanleiding van een appelzaak – op de tafel van de classis Zwolle. Vervolgens (2005) werd dit besproken in de particuliere synode van het Noorden. Deze synode vond dat dit onderwerp van belang was voor heel ons kerkverband. Zij wilde daarin niet zelfstandig een beslissing nemen. Daarna is – vanuit een plaatselijke gemeente, via de classis Zwolle en via de

particuliere synode van het Noorden – uiteindelijk aan de generale synode 2007 de vraag voorgelegd een rapport hierover te schrijven en een pastorale handreiking op te stellen. Op die manier zouden alle kerken van ons kerkverband zich samen over deze vragen buigen: samen zoeken naar de weg van de Heere. De synode van 2007 besloot een studiec commissie in te stellen die een kerkelijke uitspraak moest voorbereiden. Uiteindelijk heeft de generale synode 2013 een uitspraak gedaan op basis van een studierapport. Daarbij heeft de synode ook een handreiking voor kerkenraden gepubliceerd.

DEEL 2

Samenvatting rapport over revisieverzoeken

Tijdens de synode van 2016 moest een commissie de bespreking voorbereiden van de revisieverzoeken die waren ingediend tegen het besluit dat de synode van 2013 had genomen ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties. Deze commissie bestudeerde de vijftien revisieverzoeken.

In de tweede synodeweek legde de commissie een rapport aan de synode voor met een eerste beschrijving van de argumenten uit de revisieverzoeken en een beoordeling ervan. Dit rapport was nog voorlopig. Er werden nog geen voorstellen gedaan om besluiten te nemen over de revisieverzoeken. Er was alle gelegenheid om vragen te stellen bij de overwegingen van de commissie en ook na de bespreking werd ieder synodelid ruimte geboden mee te denken of aan te wijzen waar de commissie iets over het hoofd zag of onjuiste afwegingen maakte.

Alle bijdragen heeft de commissie verwerkt in een eindrapport dat opnieuw besproken is in synodezittingen. De commissie heeft de synode voorgesteld te blijven bij de uitspraak van de generale synode van 2013, omdat in de revisieverzoeken niet was aangetoond dat de uitspraak van 2013 op onjuiste gronden was genomen of eenzijdig de Schriften uitlegde. De synode nam de voorstellen van de commissie over.

Deze samenvatting van het commissierapport biedt de gelegenheid in globale lijnen kennis te nemen van de argumenten die naar voren gebracht werden in de revisieverzoeken en van de argumenten die de synode ertoe brachten de uitspraak van 2013 niet te herzien (reviseren). Het is onmogelijk om alle argumenten aan de orde te stellen. Eerder moet u deze samenvatting zien als een soort leeswijzer die u nieuwsgierig kan maken om het rapport zelf ter hand te nemen. In het rapport vindt u de argumenten van de revisieverzoeken in uitgebreide citaten terug en leest u de reactie erop die de argumenten

weegt en die geleid heeft tot de conclusie dat de uitspraak van 2013 niet herzien moet worden. In de samenvatting wordt daarom verwezen naar het synoderapport.

Wij realiseren ons dat de beknoptheid van deze samenvatting kan betekenen dat een standpunt onvoldoende wordt rechtgedaan, zowel aan de kant van de revisieverzoeken als aan de kant van de synode(commissie). De bezwaren van de revisieverzoeken worden hieronder samengenomen. Daardoor kan het gebeuren dat een kerkenraad die om revisie vroeg, zich niet helemaal herkent in de beschrijving van de bezwaren. Wij vragen hiervoor begrip.

Kerkelijke uitspraak

De revisieverzoeken waren gericht tegen de uitspraak van de generale synode van 2013 inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties:

1. de generale synode erkent dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken in het verleden in het algemeen te weinig specifieke aandacht is geweest voor een pastoraal spreken en handelen inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties;
2. gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid hebben binnen de gemeente van Christus dezelfde positie als andere leden van de gemeente. Hun gerichtheid doet daaraan niets af. Zij zijn volwaardig en gelijkwaardig lid van de gemeente, delen in de onderlinge zorg en worden met hun eigen gaven ingeschakeld tot opbouw van het geheel;
3. seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde;

4. de hantering van dit Bijbelse spreken ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties in prediking, catechese en pastoraat dient in de gezindheid van Christus te geschieden.

Voor het rapport van de generale synode van 2013 (visiedocument en pastorale handreiking), de revisieverzoeken en de behandeling daarvan, zie www.cgk.nl/project/besluiten.

Revisieverzoeken

Er lagen vijftien revisieverzoeken op tafel van verschillende inhoud en omvang: van enkele pagina's, maar ook van meer dan veertig. Sommige kerkenraden gaven aan veel moeite te hebben met de uitspraak dat een homoseksuele relatie zonde is. Zij zijn van mening dat een relatie in liefde en trouw niet zondig is. Andere kerkenraden stemden in met de desbetreffende synode-uitspraak uit 2013. Ook zij menen dat een homoseksuele omgang niet past bij Gods oorspronkelijke bedoeling. Maar, zo stellen zij, homoseksuele gerichtheid is een gebrokenheid in de schepping, waarmee we toch zo goed mogelijk moeten omgaan. Zou een homoseksuele relatie toch ook geen hulpmiddel zijn om mensen in de gebrokenheid tegemoet te komen, zodat zij niet ten onder gaan in die gebrokenheid? Daarom gaven deze kerkenraden aan moeite te hebben met kerkelijke vermaning. Zouden we niet veel meer geduld moeten hebben? God heeft toch met ons allen geduld?

Naast deze verschillen (er waren er overigens meer dan hierboven genoemd) waren er ook veel overeenkomsten in de argumenten van de revisieverzoeken. Daarom besloot de commissie de belangrijkste argumenten samen te nemen. Uitgaande van de volgende kernpunten zijn alle aangevoerde bezwaren bekeken:

1. Schriftgegevens
2. Hermeneutiek en culturele afstand
3. Relaties in liefde en trouw

4. De gave van de onthouding
5. Neurobiologische aspecten
6. Tucht
7. Relatie kerkverband en plaatselijke gemeente
8. Leeruitspraak

1. Schriftgegevens

De revisieverzoeken:

De revisieverzoeken legden de vinger bij alle Schriftgegevens die de synode van 2013 naar voren had gebracht:

1. Schepping en zondeval (vooral Gen. 1-3)
2. De brief aan de Romeinen (Rom. 1:26-27)
3. Twee vermaningen (1 Kor. 6:9-10, 1 Tim. 1:9-10)
4. Bepalingen uit Leviticus (Lev. 18:22, Lev. 20:13)
5. De misdaad van Sodom (Gen. 19)
6. De schanddaad van Gibeon (Richt. 19)

Het belangrijkste punt in de revisieverzoeken was dat de synode van 2013 slechts een bepaalde exegese (uitleg) juist achtte. De vrijheid van de exegese wordt daarmee aangetast. De uitleg van de synode was volgens de revisieverzoeken niet per se onjuist, maar niet de enig mogelijke. Het zou beter geweest zijn als de synode had gezegd: we weten het niet. Plaatselijke kerken zouden dan met hun inzicht in de desbetreffende Schriftgegevens zelf een weg kunnen zoeken in het pastoraat rondom homoseksuele relaties. Door een bepaalde exegese als de enig juiste te presenteren, zou de synode van 2013 de kerkenraden in gewetensnood brengen: je moet kerkelijk vermaan toepassen, omdat de Schrift zegt dat homoseksuele omgang zonde is. Volgens de (meeste) revisieverzoeken is dat echter niet hard te maken. Alleen al het feit dat er verschillende opvattingen zijn binnen onze kerken over de Schriftplaatsen die over homoseksuele omgang gaan, moet ons ertoe brengen geen harde uitspraken te doen over de betekenis en bedoeling van die Schriftgegevens.

De hierboven genoemde Bijbelpassages gaan niet over homoseksuele relaties in liefde en trouw. Teksten als in Leviticus en Romeinen gaan over homoseksuele uitspattingen die inderdaad te veroordelen zijn. Maar deze teksten mag je niet zonder meer toepassen op homoseksuele broeders en zusters die in liefde en trouw een relatie zijn aangegaan.

Het synoderapport:

Het synoderapport stelt dat we inderdaad de vrijheid van exegese niet mogen inperken. Maar wie bezwaar maakt tegen de exegese van de generale synode 2013, moet daarvoor goede argumenten aandragen. Vrijheid van exegese betekent niet dat we altijd in onzekerheid moeten blijven over wat Gods Woord op een bepaalde plaats zegt. Alleen dat er verschil van mening is over een bepaalde tekst, zegt niet genoeg. Dan moet ook onderbouwd worden waarom bijvoorbeeld Leviticus 18:22 niet van toepassing kan zijn op hedendaagse homoseksuele relaties, en waarom Romeinen 1:26-27 bijvoorbeeld alleen uitspattingen zou veroordelen en niet homoseksuele omgang als zodanig.

Aan de hand van alle aangedragen argumenten heeft de synodecommissie opnieuw naar de exegese van de desbetreffende teksten gekeken, met de vraag of er toch niet meer onzekerheid is over de uitleg daarvan dan de synode van 2013 dacht. De commissie (en de synode vervolgens) kwam tot de conclusie dat de exegese van 2013 wel degelijk juist is. De argumenten die in de revisieverzoeken aangedragen werden, bieden onvoldoende grond om ruimte te geven voor verschil in uitleg.

De revisieverzoeken besteedden veel aandacht aan de uitleg van de hierboven genoemde Schriftplaatsen en veel minder aan wat volgens de synode van 2013 minstens zo belangrijk is: de doorgaande positieve lijn in de Schrift over huwelijk en seksualiteit. God heeft de mens mannelijk en vrouwelijk gemaakt, en het huwelijk ingesteld als een levenslang verbond tussen één man en één vrouw. Sommige revisieverzoeken stelden de vraag of we dan niet te zeer van een bepaalde scheppingsorde uitgaan. Maar als we het geheel

van de Schrift overzien, in Oude en Nieuwe Testament, zien we hoe uniek het huwelijk is. In geen enkel revisieverzoek stond (waarschijnlijk om die reden) een verzoek om het homohuwelijk en de kerkelijke bevestiging ervan toe te staan.

De Bijbelteksten met expliciete afwijzingen van homoseksuele omgang (negatieve lijn) moeten gelezen worden tegen de achtergrond van het positieve spreken van de Bijbel over huwelijk en seksualiteit (positieve lijn). Duidelijk is dat de Bijbel over de hele linie negatief spreekt over homoseksuele omgang. Ook als er een bepaalde mate van onzekerheid over de uitleg van de ‘negatieve’ teksten zou zijn, dan nog moeten we ons rekenschap geven wat we doen met de duidelijk positieve lijn als we naast het Bijbelse spreken over huwelijk en seksualiteit ruimte laten voor homoseksuele relaties.

Wat de Schriftplaatsen betreft: in deze samenvatting beschrijven we alleen die van Leviticus en Romeinen. Voor de andere Bijbelplaatsen verwijzen we graag naar het rapport zelf.

Leviticus 18:22, 20:13

‘U mag niet slapen met een mannelijk persoon, zoals u met een vrouw slaapt. Dat is een gruwel.’

‘Wanneer een man met een andere man slaapt, zoals men met een vrouw slaapt, dan hebben zij beiden iets gruwelijks gedaan. Zij moeten zeker ter dood gebracht worden. Hun bloed rust op henzelf.’

De revisieverzoeken:

Verschillende revisieverzoeken stelden dat Leviticus 18 in een heel andere tijd en cultuur dan de onze geschreven is. In die tijd kwam homoseksuele omgang in een relatie helemaal niet voor. In de wetten van Leviticus zal waarschijnlijk gedacht zijn aan prostitutie, en dan in een heidense tempel. De omgang die in Leviticus bedoeld wordt, is dus heel anders dan een homoseksuele relatie vandaag.

De vraag is of Leviticus 18 toe te passen is op homoseksuele relaties in liefde en trouw vandaag. Is het niet begrijpelijk dat homoseksuele

broeders en zusters die in een relatie leven, zich niet herkennen in de woorden van deze teksten?

Het synoderapport:

Volgens het synoderapport is het onwaarschijnlijk dat Leviticus 18 alleen over homoseksuele tempelprostitutie gaat. De mogelijke verbinding tussen een dergelijke prostitutie en afgodstempels wordt in het huidige Bijbelonderzoek juist weer van vraagtekens voorzien. Maar zelfs als de eerste lezers van Leviticus 18:22 direct zouden denken aan heidense tempelprostitutie, dan nog moet je de vraag stellen of homoseksuele omgang alleen afgekeurd wordt vanwege de afgodische context waarin die omgang plaatsvond.

Het verbod staat hier in heel algemene bewoordingen. 'U mag niet slapen met een mannelijk persoon, zoals u met een vrouw slaapt'. Dat laatste lijkt juist te zeggen: de zonde ligt niet alleen in het afgodische van die tempelprostitutie (als al aan zo'n situatie gedachte moet worden), en ook niet in het relatieloze van het seksuele contact. Het gaat in tegen hoe God het gewild heeft: de beleving van seksualiteit alleen in een huwelijksrelatie tussen man en vrouw. Homoseksuele omgang wijkt af van de norm die God stelde.

Daarom heeft het verbod van Leviticus 18:22 (en 20:13) ook nu nog wat te zeggen. Ook al kende men in de tijd van Leviticus nog geen (homoseksuele) relaties zoals wij die vandaag de dag kennen. Er gaat een duidelijk negatief signaal over homoseksuele omgang uit van deze tekst. Het verbod dat we diep in het Oude Testament lezen, kunnen we niet negeren, al werd het in een andere tijd en context uitgesproken en opgeschreven.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commis­sie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 56-65.

Romeinen 1:26-27

'Daarom heeft God hen overgegeven aan oneervolle hartstochten, want ook hun vrouwen hebben de natuurlijke omgang vervangen door de tegennatuurlijke.

En evenzo hebben ook de mannen de natuurlijke omgang met de vrouw opgegeven, en zijn in wellust voor elkaar ontbrand: mannen doen schandelijke dingen met mannen en ontvangen het gepaste loon voor hun dwaling in zichzelf.'

De revisieverzoeken:

Paulus schrijft in scherpe bewoordingen over de zonde die hand over hand toeneemt. God heeft de mens die van Hem niet weten wil, overgegeven aan de begeerten van zijn eigen hart (vs. 24). Het is heel begrijpelijk dat homoseksuele broeders en zusters die hun liefde tot mensen van hetzelfde geslacht als heel natuurlijk en zuiver ervaren, zich niet herkennen in deze teksten. Paulus gebruikt immers woorden als 'hartstochten' en 'wellust', en zegt dat mensen die daaraan zijn overgegeven, zich van God hebben afgekeerd. Dat geldt niet voor homoseksuele broeders of zusters die in een relatie leven. Paulus schrijft hier dus niet over relaties in liefde en trouw. Hij heeft gedacht aan de uitspattingen die in die dagen veelvuldig voorkwamen in het Romeinse rijk. Zelfs de keizer deed eraan mee. Paulus spreekt over het losbandige, het perverse, of ook het afgodische van de homoseksuele omgang. Daarin zie je hoe het met ons mensen van kwaad tot erger kan gaan. Juist in het heidendom zie je dat duidelijk terug.

Het synoderapport:

Deze uitleg heeft de synode niet kunnen overtuigen. In Romeinen 1 gaat het niet alleen over hoe het mis kan gaan in het heidendom, maar hoe wij mensen allemaal schuldig staan voor God. De kern van de zonde is dat we het schepsel eren in de plaats van de Schepper. Paulus wijst in Romeinen 1 aan hoe de zonde hand over hand toeneemt. Dat is zelfs een oordeel van God Die de mens overgeeft aan zijn eigen begeerten. Paulus verwijst naar homoseksuele omgang als een voorbeeld daarvan. Daarom schrijft hij er in zulke heftige bewoordingen over. Dat maakt deze omgang nog niet dé zonde, maar Paulus ziet in het 'omkeren' van wat God bedoeld heeft wel een groot kwaad.

Paulus duidt niet op homoseksuele omgang binnen heidense tempels. Dat blijkt alleen al uit het feit dat hij schrijft over omgang tussen vrouwen. Dat was iets wat in die tijd in tempels helemaal niet voorkwam. De nadruk valt in Romeinen 1 op het ‘tegennatuurlijke’ van homoseksuele omgang. Dat woord wil niet zeggen (zoals soms wel geopperd wordt) dat heteroseksuele vrouwen en mannen hun eigen (hetero)seksuele gerichtheid aan de kant schoven om tot homoseksuele handelingen over te gaan. Dit is een veel te individualistische en moderne invulling. Paulus gebruikte, net als het jodendom van zijn dagen, het woord ‘tegennatuurlijk’ juist om erop te wijzen dat homoseksuele omgang tegen Gods bedoeling ingaat. Maar heeft Paulus wel geweten van homoseksuele liefde, gerichtheid en relaties? Wat Paulus daarvan heeft geweten, is niet doorslaggevend. Wij moeten het doen met zijn woorden in Romeinen 1, gelezen in het licht van het getuigenis van de gehele Schrift. In die woorden blijkt dat hij, evenals overigens het gehele jodendom van zijn dagen, een dergelijke omgang als zonde zag waarmee gebroken moet worden. Zo las de synode dat ook in teksten als 1 Korintiërs 6:10 en 1 Timotheüs 1:10.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commissie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 12-51.

Na de bespreking van alle Schriftgegevens die door de revisieverzoeken van commentaar waren voorzien, concludeerde de synode dat er geen gronden waren aangevoerd in de revisieverzoeken om terug te komen op de uitspraak dat homoseksuele omgang zonde genoemd moet worden.

2. Hermeneutiek en culturele afstand

Uitleg:

Bij het verwijzen naar Schriftgegevens is niet alleen de exegese (uitleg) van de Bijbelteksten zelf van belang. Daar begint het luisteren naar de Schrift wel mee. Maar daarnaast speelt mee dat de Bijbel in

een andere tijd en cultuur geschreven is. God openbaarde Zich aan mensen van toen. Zijn woorden gelden echter niet alleen de tijd en cultuur van toen, maar zijn ook voor vandaag canon: richtsnoer en maatstaf voor geloof en leven. Hoe moeten we omgaan met oude teksten over homoseksuele omgang in de toenmalige cultuur en context?

De revisieverzoeken:

Wij leven in een andere tijd dan de tijd van de Bijbel. De desbetreffende Bijbelteksten gaan niet over hedendaagse relaties en zijn daarom niet zomaar van toepassing op de gemeente vandaag. In de tijd van Mozes (Leviticus) en van Paulus (de brief aan de Romeinen) kende men niet de homoseksuele relaties in liefde en trouw zoals die er vandaag de dag zijn. Als bijvoorbeeld Paulus had geweten hoe liefde en trouw centraal staan in veel homoseksuele relaties van vandaag, zou hij dan niet anders (minder afkeurend, minder scherp) geschreven hebben over homoseksuele omgang?

Het synoderapport:

Het synoderapport van 2016 gaf aan de revisieverzoeken toe dat het synoderapport van 2013 wel meer gevoeligheid voor de hermeneutische vragen had mogen hebben. Toch was die er wel (al had die sterker gekund) en hoeft het tekort aan deze gevoeligheid niet te leiden tot revisie van de uitspraak.

De synode van 2013 had bijvoorbeeld wel meer kunnen benadrukken dat veel geboden in Leviticus niet meer van toepassing zijn in onze tijd en cultuur zoals die van toepassing waren in het oude Israël. Een voorbeeld daarvan is het verbod op het verwerken van verschillende stoffen in een kledingstuk. Een dergelijk verbod moeten we zien in de context van de tijd van de Bijbel en vervolgens bezien op welke wijze het iets zegt over onze relatie tot God en onze medemens. Geboden die het menselijke leven direct raken, laten zich minder beperken tot de concrete situatie van het volk Israël. Het verbod van Leviticus op homoseksuele omgang moeten we ook uitleggen tegen de achtergrond van wat er toen, in de tijd dat de

Heere deze geboden liet klinken, aan de orde was. Waarom sprak Hij bij monde van Mozes deze verboden uit? Zonder te stellen dat de Bijbel ‘tijdloze waarheden’ bevat, moeten we wel zeggen dat teksten in bijvoorbeeld Leviticus ook Gods richting aanwijzen voor vandaag de dag. Woorden van toen krijgen een betekenis boven de eigen context uit en spreken ook tot ons vandaag.

We kunnen niet zeggen dat het liefdegebod van Christus andere geboden vervangt. Christus is niet gekomen om de wet van God af te schaffen, maar om die te vervullen. We moeten alle geboden inderdaad lezen in het licht van de vervulling daarvan door Christus, maar dat betekent niet dat deze geboden ons niets meer zouden zeggen.

Maar God is toch ook tegemoetkomend en geduldig jegens Israël dat praktijken kende die niet strookten met zijn scheppingsbedoeling? Zouden wij dan ook vandaag die tegemoetkomendheid niet kunnen betrachten ten opzichte van broeders en zusters die worstelen met hun gerichtheid, en sterk verlangen naar een relatie? De kerk zal tegemoetkomend moeten zijn. Maar dat betekent nog niet dat we daarmee een praktijk die zonde is, niet zonde zouden moeten noemen. De kerk moet ook recht doen aan de weg van levensheiliging die de Heere wijst.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commissie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 73-82.

3. Relaties in liefde en trouw

De revisieverzoeken:

De scherpe woorden in de Schrift tegen homoseksuele praktijken gaan volgens veel revisieverzoeken niet over relaties ‘in liefde en trouw’. Homoseksuele losbandigheid en vrije seksuele contacten moeten zeker afgewezen worden, maar relaties in liefde en trouw zijn wel geoorloofd.

Het is ook beter om homoseksuele relaties toe te staan, omdat het liefdegebod van Christus concrete geboden overstijgt. Liefde is de maatstaf. Vandaaruit moet gekeken worden naar aanwijzingen voor

heel het leven, ook als het om homoseksuele relaties gaat. Als wij homoseksuele broeders en zusters echt willen liefhebben, mogen we hen een relatie in liefde en trouw niet ontzeggen.

Een ander argument is dat zo'n relatie veel verkieslijker is dan een zondig leven (bijvoorbeeld in de homoscene) dat juist kan ontstaan als je een homoseksuele relatie in liefde en trouw verbiedt.

Ook wordt een enkele keer een beroep gedaan op de 'christelijke vrijheid'. In Christus zijn betekent een bevrijding van knellende banden. Past het wel bij de christelijke vrijheid om homoseksuele broeders en zusters een zware last op te leggen?

Het synoderapport:

Vrijwel alle revisieverzoeken spreken over homoseksuele relaties 'in liefde en trouw', maar geen van deze verzoeken legt uit wat daarmee precies wordt bedoeld. Natuurlijk is het niet moeilijk te bedenken dat het gaat om een duurzame relatie, en niet om een snel wisselend seksueel contact.

Toch kunnen we hierbij vragen stellen. Onze kerken hebben altijd een duidelijke huwelijksethiek gehad en zich in die lijn ook uitgesproken over ongehuwd samenwonen, echtscheiding en hertrouw. In eerdere synode-uitspraken wordt telkens weer duidelijk dat het huwelijk een levenslang verbond is tussen één man en één vrouw. Het ja-woord is voor de burgerlijke overheid gegeven, en in de kerk klonken ten overstaan van God en Zijn gemeente beloften van levenslange trouw.

Geen van de revisieverzoeken pleitte voor de inzegening van het homohuwelijk. Wel was er het pleidooi voor het toelaten van relaties in liefde en trouw. Maar gaat het in zo'n relatie dan om hetzelfde als een huwelijk? Is er een instantie die erop toeziet dat de trouw bewaard blijft, levenslang? Wordt met zo'n relatie echt iets anders bedoeld dan ongehuwd samenwonen? Zal er kerkelijke vermaning moeten zijn als een homoseksueel stel uit elkaar wil gaan? Moet het toestaan van dergelijke relaties niet vanzelf leiden tot de vraag naar kerkelijke bevestiging van een homohuwelijk? Als dat niet het geval is, en geen revisieverzoek dacht in die richting, betekent het aangaan van homoseksuele relaties in liefde en trouw dan ook niet

het aanvaarden van ongehuwd samenwonen? Ook daarvoor immers kun je het argument van de gebrokenheid in deze wereld gebruiken.

Dat Christus liefde gebiedt, betekent niet dat Hij geen andere concrete geboden zou geven. Die geboden geeft Hij zeker. Gehoorzaamheid aan zijn geboden maakt onlosmakelijk deel uit van de navolging van Christus. Deze gehoorzaamheid is niet altijd gemakkelijk. Navolging betekent kruisdragen, ook het kruis van overgave aan Zijn wil en gebod. Maar zo krijgt de liefde jegens de Heere gestalte. De navolging van Christus betekent een leven in Zijn liefde, maar tegelijk ook kruisdragen. Als Paulus stelt dat hem alle dingen geoorloofd zijn (1 Kor. 10:23), bedoelt hij niet dat er geen gebod meer is waaraan hij zich zou willen en moeten houden.

Liefde jegens God en de naaste kan ook een indringende oproep aan broeders en zusters inhouden af te zien van eigen verlangens en hun wil over te geven aan de wil en leiding van de Heere.

We mogen de strijd tegen de zonde niet aangaan met een middel dat niet de goedkeuring van de Heere heeft. De gedachte dat een homoseksuele relatie in liefde en trouw de voorkeur heeft boven vluchtige contacten, rust overigens vooral op de overtuiging dat homoseksuele omgang niet als zodanig zonde is. Maar als we op grond van Gods Woord moeten vaststellen dat homoseksuele omgang als zodanig door de Heere afgewezen wordt, kun je niet zeggen dat het toestaan van homoseksuele relaties in liefde en trouw een goed middel tegen de zonde is. We mogen zonde niet met zonde bestrijden. Juist in de vaak hevige strijd tegen de zonde mogen we in de weg die de Heere wijst Zijn hulp verwachten, ook als het kruis zwaar op onze schouders drukt.

Als Gods Woord ons de weg wijst, mag verschil van mening over deze weg niet leiden tot het vrijlaten van elkaar met een beroep op de christelijke vrijheid. Uiteindelijk bestaat christelijke vrijheid in gehoorzaamheid aan God en Zijn geboden. Vrijheid is leven in de ordeningen die God heeft bedoeld.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commissie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 83-96.

4. De gave van onthouding

De revisieverzoeken:

Vijf revisieverzoeken wezen op de ‘gave van onthouding’. Niet alle homoseksuele broeders en zusters delen daarin. Als de Heere hun deze gave niet heeft gegeven, mogen wij hen niet vragen in onthouding te leven. We zouden hen daarmee overvragen.

Het synoderapport:

Paulus schrijft in 1 Korintiërs 7:7-9 dat ieder ‘zijn eigen genadegave’ van God ontvangen heeft. Hij pleit in de bijzondere omstandigheden waarin sommige gemeenteleden van Korinthe zich bevonden voor ‘alleen blijven’, maar geeft ook aan dat, als mensen zich niet kunnen beheersen, het beter is dat zij trouwen: het is beter te trouwen dan te branden van verlangen. Naar aanleiding van dit gedeelte is men wel gaan spreken over de ‘gave van onthouding’ die iemand al dan niet ontvangen heeft.

Het is echter de vraag of je naar aanleiding van dit Bijbelgedeelte zou moeten spreken over de ‘gave van onthouding’. Paulus gebruikte zijn alleen-zijn in dienst van het evangelie. In Korinthe waren er ook mensen die af wilden zien van het huwelijk, vanwege een vermeende geestelijke missie. Niet doen dus, zegt Paulus, als je dat niet kunt waarmaken: omwille van een geestelijke status afzien van het huwelijk. Bovendien is het dan nog onjuist om de conclusie te trekken dat het niet hebben van deze gave ruimte geeft aan een relatie die de goedkeuring van de Heere niet kan wegdragen.

Er zijn veel situaties denkbaar waarin iemand in de verleiding zou kunnen komen een relatie aan te gaan die sterk aansluit bij eigen verlangens. Te denken valt bijvoorbeeld aan een weduwe of weduwnaar, aan een man of vrouw in een zeer moeilijke huwelijksrelatie, of diegene die een zieke partner heeft en iemand tegenkomt met wie het heel goed klikt. Soms is de strijd tegen het verlangen naar seksuele omgang buiten het huwelijk zwaar. Het voelbaar ‘missen’ van de zogenoemde ‘gave van onthouding’ mag dan geen reden zijn

om toe te geven aan verlangens, hoe sterk die ook kunnen zijn. De ervaring niet die gave ontvangen te hebben, kan geen ruimte geven aan een relatie die God in Zijn Woord als ongeoorloofd aanwijst.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commissie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 97-101.

5. Neurobiologische aspecten

Er was één revisieverzoek dat specifiek doorvroeg op de neurobiologische aspecten van homoseksualiteit. Daarom schrijven we hier niet boven: ‘de revisieverzoeken’. Andere revisieverzoeken verwezen er zijdelings naar. De kern van dit bezwaar is dat (homo)seksualiteit verweven is met de identiteit die we als mensen hebben. Het is onmogelijk van seksuele gerichtheid te veranderen. Ook is onthouding van een relatie te veel gevraagd. Leven in onthouding kan betekenen dat iemand voortdurend in opstand tegen zichzelf leeft. Wat zich in de hersenen afspeelt kun je niet losmaken van gedragspatronen die hieraan verbonden zijn.

Als homoseksualiteit een biologisch gegeven is, dan kun je toch niet de weg van onthouding wijzen? Moet je dan niet voorkomen dat iemand voortdurend in strijd met zichzelf leeft, mogelijk in een depressie geraakt en in het uiterste geval suïcide pleegt?

Dit bezwaar ligt heel dicht aan tegen punt 4 dat over de ‘gave van onthouding’ ging. Bij punt 4 ging het echter vooral om een Bijbels argument, bij punt 5 gaat het om een neurobiologisch argument.

Het synoderapport:

Vaak wordt in dit verband onderscheid gemaakt tussen twee mogelijke ontstaanswijzen van een homoseksuele gerichtheid. De ene ontstaanswijze wordt gezocht in de natuur (*nature*): homoseksualiteit is een gegeven bij de geboorte. Het woord dat daarbij past is ‘geaardheid’. De andere ontstaanswijze wordt gezocht in de opvoeding

en de omgeving waarin iemand is opgegroeid (*nurture*). De synode 2013 gaf reeds aan dat neurobiologische, genetische en/of hormonale factoren invloed kunnen hebben op het ontstaan van een homoseksuele gerichtheid, en sprak daarom ook al terughoudend over de veranderbaarheid daarvan.

De synodecommissie heeft op dit punt de expertise ingeroepen van twee wetenschappers die hun sporen in de neurowetenschappen verdiend hebben. Zij stelden dat zowel *nature* als *nurture* kennelijk invloed uitoefenen, zonder dat zij altijd goed van elkaar te onderscheiden zijn. Het zou op basis van het huidige onderzoek onjuist zijn om voor het een en tegen het ander te kiezen. Het lijkt daarom een goede keuze te zijn geweest van de synode van 2013 om hier zeer voorzichtig te zijn en niet voor het een of het ander te kiezen.

Vanuit de neurobiologie is bekend dat mensen soms een (haast) onbedwingbare neiging hebben tot een bepaald gedrag. Daarmee is nog niet gezegd dat dit gedrag aanvaardbaar is. Het is belangrijk dat er aandacht is voor mogelijke depressieve gevoelens als gevolg van een worsteling met homoseksuele gerichtheid. Nooit mogen we gemakkelijk spreken over een leven in onthouding. Het is belangrijk dat de christelijke gemeente oog heeft voor de diepe nood die gevolg is van onbeantwoorde verlangens. Maar het gaat te ver te zeggen dat zij schuldig staat aan depressie en zelfdoding als zij op grond van het Woord van God een bepaalde leefwijze afkeurt.

Voor verdere argumenten en onderwerpen, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commissie), waaronder genderidentiteit en de rol van onze wil, verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 102-112.

6. Tucht

Uitleg:

Het besluit van 2013 spreekt over kerkelijke vermaning: ‘de kerk (heeft) in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerke-

lijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde'. Bij zonde zal er altijd vermaning zijn. Als niet gebroken wordt met zonde, wijst de Schrift ons de weg van kerkelijke vermaning en tucht. Dat betekent uiteindelijk: afhouding van het heilig avondmaal. In het uiterste geval, als bekering van de zonde uitblijft, betekent het ook: verwijdering uit de gemeente. De wijze waarop pastoraat en kerkelijke vermaning gestalte krijgt, is iets van de plaatselijke gemeente. Dát er gestalte zal worden gegeven aan kerkelijke vermaning en tuchtuitoefening is in de Schrift, in onze belijdenis en kerkorde, een duidelijk gegeven. De gemeente van Christus is heilig, en behoren bij de gemeente van Christus vraagt om strijd tegen de zonde en opstaan in een nieuw leven.

De revisieverzoeken:

De revisieverzoeken formuleerden ten aanzien van de kerkelijke vermaning een viertal bezwaren:

1. Als niet heel duidelijk is dat de Schrift een bepaald levenspatroon zonde noemt, mogen we niemand vanwege dat levenspatroon onder de tucht stellen. Dan zou je zeggen dat de desbetreffende persoon geen deelheeft in het rijk van Christus als er geen bekering plaats heeft. We kunnen van homoseksuele broeders en zusters die in een relatie leven niet zeggen dat zij buiten Gods koninkrijk staan.
2. Het is niet goed dat de generale synode van 2013 zich uitgesproken heeft over de tucht als enige optie als er sprake is van een homoseksuele relatie.
3. Het inzetten van de tucht werkt belemmerend voor het pastorale gesprek. De uitkomst van het gesprek is immers toch al duidelijk: het mag niet.
4. De synode heeft in haar uitspraak gesteld dat bij homoseksuele relaties de tucht moet worden toegepast. Maar tucht is een plaatselijke aangelegenheid, niet iets waarover de synode een uitspraak moet doen.

Het synoderapport:

Ook in dit verband komt de vraag aan de orde of we met zekerheid vanuit de Schrift kunnen stellen dat homoseksuele omgang zonde is. Het is inderdaad zo dat de kerkelijke vermaning en tucht alleen betrekking kan hebben op door de Schrift aangewezen zonden. Volgens de revisieverzoeken is niet ‘onomstotelijk’ of ‘onweerlegbaar’ aangetoond dat homoseksuele omgang zonde is. Het zou dan principieel onjuist zijn kerkelijke vermaning een plaats te geven, of zelfs afhouding van het avondmaal of in het uiterste geval afsnijding van de gemeente.

De opmerking dat er in geval van vermaan en tucht geen twijfel mag bestaan over de Schriftuurlijke onderbouwing daarvan, is wel begrijpelijk, maar is hier niet aan de orde: de Schrift biedt voldoende helderheid over de onderhavige kwestie.

‘Absolute zekerheid’ aangaande de exegese of uitleg van Bijbelteksten kan moeilijk een vereiste zijn. Kerken besluiten en handelen op grond van de kennis die op dat moment aanwezig is. Zij hebben dat ook op dit punt gedaan, onder biddend opzien tot God, en gezamenlijk gezocht naar een deugdelijke en voldoende onderbouwing vanuit de Schrift om een kerkelijke uitspraak te kunnen doen. De alternatieve exegeses, die in de revisieverzoeken zijn aangedragen, missen grond om tot een andere uitspraak te komen. Ze missen ook grond om de uitspraak van 2013 terug te nemen. Er was en is goede reden om homoseksuele omgang zonde te noemen en daarom mag een kerkenraad in de uitoefening van zijn pastorale taak daaraan niet voorbijgaan.

De revisieverzoeken stellen dat de inzet bij vermaning het pastorale gesprek niet ten goede komt. Waarom kon niet worden volstaan met een uitspraak over homoseksualiteit en homoseksuele relaties zonder dat iets over kerkelijke vermaning en tucht gezegd werd?

Daar staat tegenover dat de uitspraak over vermaan paste bij de opdracht die de generale synode in 2007 al gegeven had. Deze synode had erom gevraagd. Maar het ligt natuurlijk niet voor de hand een pastoraal gesprek daarmee te beginnen. Kerkenraden hebben veel ruimte om in deze complexe problematiek de eigen pastorale ver-

antwoordelijkheid in te vullen. Kerkelijke vermaning kan gestalte krijgen op een manier die recht doet aan de plaatselijke situatie.

De synode van 2013 dringt aan op intensieve pastorale gesprekken in de gezindheid van Christus met het oog op de eer van God, de heiligheid van de gemeente en het heil van de betreffende gemeenteleden. Daarbij staat de tucht niet voorop. Maar een open gesprek is niet een gesprek met een open einde in de zin dat elke uitkomst even acceptabel is in het licht van de Schrift. Wat de kerken vanuit een oprecht verstaan van de Schrift als zonde benoemen, zal in de praktijk van het gemeentelijke pastoraat ook als zonde behandeld moeten worden.

Hoewel de generale synode een duidelijk uitspraak deed, blijft de uitoefening van de tucht een zaak van de plaatselijke gemeente. Een concrete situatie in onze kerken leidde tot de vraag om een synodale uitspraak. Daarmee treedt een synode niet in de bevoegdheden van de plaatselijke gemeente, zoals ook bij het volgende punt duidelijk zal worden.

De synode van 2013 pleitte zowel voor een voorzichtige, pastorale benadering als voor het principe dat bij leven in zonde op een liefdevolle wijze vermaning een plaats zal moeten krijgen, in de gezindheid van Christus. Daarbij is het nodig dat we als kerken ons voortgaand bezinnen op de wijze waarop vermaning gestalte krijgt, omdat op dit punt de nodige verlegenheid leeft in de breedte van de kerken.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commis­sie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 113-125.

7. Relatie kerkverband en plaatselijke gemeente

De revisieverzoeken:

De uitspraak van de synode perkt de vrijheid van kerkenraden in. Het is de kerkenraad die geroepen is tot pastoraat, vermaning en

kerkelijke tucht. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de plaatselijke kerkenraad, en niet bij een generale synode. De synode heeft dus meer gedaan dan ze mocht doen en dwingt kerkenraden tot een bepaald standpunt, en tot de uitoefening van de tucht. Ook is hiermee de eenheid van de kerken op het spel gezet.

Het synoderapport:

Onze kerken kennen een presbyteriaal-synodale kerkregering. De kerkenraad (*presbyterium*) heeft hierbij een grote plaats. Dat we ons 'kerken' noemen en niet 'kerk', onderstreept de grote mate van zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. Tegelijk heeft volgens het gereformeerd kerkrecht de plaatselijke gemeente een bepaalde mate van zelfstandigheid opgegeven en zich vrijwillig aangesloten bij een verband van kerken die afgesproken hebben zich te voegen naar de bepalingen die door een synode zijn vastgesteld.

De uitspraak die de generale synode heeft gedaan over homoseksualiteit en homoseksuele relaties, is van geen ander gewicht dan andere uitspraken of besluiten. De kerken hebben afgesproken dat zij de besluiten van de generale synode voor vast en bondig houden, behoudens natuurlijk het recht van appel en revisie. Een beroep op plaatselijke zelfstandigheid kan en mag niet in mindering komen op het overnemen van besluiten die de generale synode neemt. Zou een plaatselijke kerk besluiten of uitspraken van een generale synode naast zich neerleggen, dan roept zij de vraag op hoe die vrijwillige aansluiting bij het verband van kerken dan nog plaats kan hebben. Een generale synode zal in het besef dat haar uitspraken van betekenis zijn voor het geheel van de kerken haar uitspraken doen en besluiten nemen. Daarbij is ook kerkordelijk geregeld dat de generale synode zich slechts uit kan spreken over zaken die op een kerkelijke manier, via de kerkelijke vergaderingen, op de agenda zijn geplaatst.

Er was in de kerkelijke weg een instructie op de tafel van de synode gekomen om een uitspraak te doen over homoseksualiteit en homoseksuele relaties. Het is niet voor het eerst dat een generale synode een uitspraak doet over een ethisch onderwerp. Eerder wer-

den op grond van de Schrift uitspraken gedaan over bijvoorbeeld echtscheiding en hertrouw, en ongehuwd samenwonen.

Een van de revisieverzoekende kerken bracht het eigenlijke probleem goed onder woorden: 'Wij stemmen in met uw overweging dat een synodale uitspraak bindend is voor de kerken. Dat is zij echter omdat én voor zover zij getrouw de Schrift naspreekt.' De moeite met de synode-uitspraak blijkt vooral inhoudelijk te zijn. De meeste revisieverzoeken verwoordden de mening dat vanuit de Schrift niet vastgesteld kan worden of homoseksuele omgang als zodanig zonde is. Vanuit die opvatting is het begrijpelijk dat een kerkenraad zich een exegese of opvatting van de synode opgedrongen voelt. De synode wilde echter recht doen aan het Woord van God. Alternatieve exegeses die ruimte zouden kunnen bieden aan homoseksuele relaties binnen de christelijke gemeente, bleken geen stand te kunnen houden.

Sommige kerkenraden waren van mening dat nadenken over homoseksualiteit en homoseksuele relaties een zaak van de kerkenraad is en dat een synode eigenlijk geen meerwaarde kan bieden. De weg waarlangs dit onderwerp op de synodetafel kwam te liggen, laat ons echter iets anders zien. Een kerkenraad kwam er met de classis samen niet uit. Men stelde vast dat het goed was het te brengen naar de generale synode, vooral ook omdat het een onderwerp was dat heel de kerk raakt.

Het feit dat de synode van 2013 een uitspraak deed over een zo gevoelig onderwerp, is niet de oorzaak van spanning in de kerken. Als de synode zou hebben besloten geen uitspraak te doen, was de eenheid niet meer gediend geweest dan nu het geval is. De kerken hebben op een uitspraak in deze kwestie gewacht.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commis­sie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 126-140.

8. Leeruitspraak

De revisieverzoeken:

Onze kerken zijn altijd zeer huiverig geweest om uitspraken te doen over de leer. We hebben zes belijdenisgeschriften en die zijn genoeg. De uitspraak over homoseksualiteit en homoseksuele relaties is een leeruitspraak. Deze had niet gedaan mogen worden, omdat die de eenheid van onze kerken onder grote druk zet en gewetens bindt.

Het synoderapport:

Onze kerken zijn inderdaad altijd huiverig geweest voor leeruitspraken om zo een 'eigen leer' te verwoorden. Zo was dat ook in 2013 het geval. Ook toen is er geen eigen leer onder woorden gebracht. Wel is een uitspraak gedaan. Dat moest ook gebeuren. Want de kerken hadden daarnaar gevraagd.

Het is te begrijpen dat kerkenraden moeite ervaren bij het toepassen van kerkelijke vermaning als zij er niet van overtuigd zijn dat dit vermaan terecht is. Maar er is ook een andere kant. In een verband van kerken zijn wij aan elkaar gegeven en geroepen ons persoonlijk geweten te spiegelen aan en zelfs te voegen naar wat we samen als kerken (bijeën in een synodevergadering) verstaan als de weg die de Heere wijst, zeker als die weg herhaaldelijk aan de Schrift getoetst is.

Voor verdere argumenten, zowel vanuit de revisieverzoeken als van de synode(commissie) verwijzen we u naar het synoderapport: blz. 141-147.

Over het vervolg: hoe gaan we als kerken verder?

De synode van 2016 heeft de revisieverzoeken afgewezen. Onze kerken bleven bij de uitspraak van 2013. Iedereen kan aanvoelen dat met deze afwijzing de zorgen in onze kerken niet voorbij zijn. Ook is het gesprek over homoseksualiteit en homoseksuele relaties

daarmee niet voorbij. Het is eerder een gesprek dat op veel plaatsen nog op gang moet komen. Daar wilde de synode bij helpen. De inzet zou moeten zijn: het winnen van harten, zodat kerken en kerkenraden zich conformeren aan de uitspraak van 2013. Want er ligt bij afwijzing van de revisieverzoeken wel een besluit dat kerkordelijk gezien vast en bondig is.

Met kerkenraden zal er gesproken worden over de vraag of zij zich voldoende gehoord hebben gevoeld bij de bespreking van hun revisieverzoek, ook ten aanzien van de soms weerbarstige pastorale praktijk waarmee zij te maken hebben. Daarbij kan ook aan de orde komen dat de generale synode van 2013 wel de weg van kerkelijke vermaning heeft gewezen, maar dat deze vermaning de verantwoordelijkheid blijft van de plaatselijke kerk. Er is daarvoor geen model opgelegd. Er is ruimte geboden om te zoeken naar de juiste invulling van die verantwoordelijkheid.

Ook kerkenraden die geen revisieverzoek hebben ingediend, kunnen gebaat zijn bij een gesprek. Daarnaast wil de synode ook een handreiking doen aan de classes om het gesprek over homoseksualiteit en homoseksuele relaties als classiskerken met elkaar te voeren.

Eveneens leek het de generale synode van 2016 wijs om het interkerkelijke gesprek aan te gaan over het visiedocument van 2013 dat ten grondslag lag aan de kerkelijke uitspraak en de pastorale handreiking (ook van 2013), omdat ook in andere kerken het gesprek over homoseksualiteit en homoseksuele relaties wordt gevoerd.

De bedoeling van dit gesprek is in eerste instantie om harten te winnen voor de genomen besluiten. Wat kan eigenlijk het bezwaar zijn om, als zes jaar nodig was om een dergelijk besluit te nemen, ook geruime tijd te besteden aan het vinden van meer gezamenlijkheid in de aanvaarding ervan?

Het is werkelijk niet anders dan in diepe, blijvende afhankelijkheid van Gods Geest, maar ook 'samen met alle heiligen', dat wij de wil van de Heere zullen verstaan en de liefde van Christus zullen kennen, ook in onze zorg voor de homoseksuele broeder en zuster in ons midden.

Zie uitgebreider het synoderapport: blz. 148-151.

Taakgroep

De synode besloot een taakgroep in te stellen met als opdracht:

1. een brochure gereed te maken voor publicatie, waarin een samenvatting wordt gegeven van de hoofdpunten van de revisieverzoeken en van de reactie van het commissierapport daarop; deze brochure, geschreven in toegankelijke taal, te presenteren als een aanvulling op het gepubliceerde studierapport uit 2013 en te doen verspreiden in de kerken; (*deze brochure heeft u nu in handen*)
2. het gesprek te voeren met kerkenraden die een revisieverzoek indienden en mogelijk andere, met als doel het commissierapport nader toe te lichten, te luisteren naar moeite, zorg en gewetensnood, ten einde te komen tot een gedeelde overtuiging in het dragen en uitdragen van de kerkelijke uitspraak van 2013;
3. het classicaal gesprek over homoseksualiteit te entameren door een gespreksnotitie op te stellen bij de rapporten van 2013 en 2016, en de classes desgewenst bij te staan bij dat gesprek;
4. in samenwerking met deputaten eenheid het gesprek met verwante kerken te zoeken, met als doel een inhoudelijke reactie te ontvangen op rapporten en uitspraak van 2013 en meer gezamenlijkheid te vinden in de bezinning op homoseksualiteit;
5. van de gesprekken verslag te doen op de generale synode van 2019.

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN
AMSTERDAM